

DZIENNIK WARSZAWSKI

Nr. 8.

Piątek, 30 Grudnia (11 Stycznia.)

1866\7 r.

Wychodzi codziennie, oprócz dni następujących, po Świątach uroczystych i Niedziach. — Prenumerata w biurze Dyrekcji, ulica Miodowa Nr. 487 i Kantorach. — Obwieszczenia przyjmują się za opłatą od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 6, za 2-krotne kop. 9, za 3-krotne kop. 12. — Artykuły nadsyłane do zamieszczenia w Dzienniku nie zwracają się. — We wszystkim co dotyczy Dziennika, należy odnosić się wprost do Dyrekcji obu Dzienników Warszawskich.

Rok 4.

Prenumerata w Warszawie rocznie rs. 8. — Półrocznie rs. 4. — Kwartalnie rs. 2. — Miesięcznie kop. 67. — Bez odnoszenia w biurze Dyrekcji prenumerata nie przyjmuje się. — Numer pojedynczy kop. 5. — Za odnoszenie do domu opłaca się miesięcznie kop. 5. — Na prowincji na stacjach Poczty w Królestwie i Cesarstwie Rocznie rs. 9 kop. 20. Półrocznie rs. 4 kop. 60. Kwartalnie rs. 2 kop. 30. Miesięcznie kop. 80.

DZIENNIK WARSZAWSKI w roku bieżącym będzie wychodził według tegoż samego jak dotąd programu, w tymże formacie i po tejże samej cenie, a mianowicie:

W Warszawie, z roznośzeniem: rocznie rs. 8 kop. 60; — półrocznie rs. 4 kop. 30; — kwartalnie rs. 2 kop. 15; — miesięcznie kop. 72.

Na wszystkich stacjach pocztowych w Królestwie a w Cesarstwie w pocztamtach petersburgskim i moskiewskim, oraz w urzędach pocztowych w Odessie, Wilnie i Grodnie z przesyłką: rocznie rs. 9 kop. 20; — półrocznie rs. 4 kop. 60; — kwartalnie rs. 2 kop. 30; — miesięcznie kop. 80.

Pragiacy odbierają **DZIENNIK** pocztą w kopertach, dopłacają oprócz tego w królestwie: rocznie rs. 4, w cesarstwie: rocznie kop. 80, półrocznie kop. 40, kwartalnie kop. 20,

przyjmuje się w głównym kantorze Dyrekcji obu Dzienników Warszawskich, a także w innych upoważnionych do tego miejscach. W Królestwie, mogą nadsyłać pieniądze wprost do Dyrekcji.

DZIENNIK WARSZAWSKI:

w urzędach pocztowych po cenie 12 tal., 24 sgr. rocznie.

W biurze pocztowego niemieckiego, — także we wszystkich urzędach pocztowych

z pośrednictwem pogranicznych urzędów pocztowych Prus lub związku pocztowego niemieckiego, — także we wszystkich urzędach pocztowych powyższych cen porta od granicy do miejsca przeznaczenia.

W Paryżu u p. Collin w Paryżu komisanta gazet, lub urzędów pocztowych pruskich

DZIENNIK WARSZAWSKI wprost z Warszawy pod opaską za opłatą: do Berlina, Lwowa, Drezna, Monachjum po kop. 2 od pojedynczego numeru; do Zurichu po kop. 6.

Wskazywać należy ze wskazaniem w tychże łokciach tak szczegółowych wymiarów jako i ogólnej powierzchni całego obrazu.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Warszawa,

dnia 29 Grudnia (10 Stycznia).

O stanie rzeczy na wyspie Kandji mamy tylko wiadomości tureckie, którym nie bardzo można dawać wiarę, gdyż dopuszczają się takiej przesady, iż donoszą, że jeden statek wojenny przewiózł z Kandji do portu Pirejskiego 4,500 powstańców, kiedy nawet największy dotąd statek w świecie *Great Eastern*, nie jest w stanie przyjąć takiej liczby pasażerów. Dla tego nie można przyjmować na serjo depezy z Konstantynopola z 5-go b. m., że cała wyspa Kandja podlega już sułtanowi, i nie pozostaje nic prócz zniszczenia się z niej pewnej liczby zagranicznych wawanturników, chroniących się w górach. Czytelnicy zapewne przypominają sobie, iż podobną wiadomość jeszcze przed paroma miesiącami podała *Monitor* francuzki, który teraz jednak wstydzi się powtarzać zwycięskie buletyny Mustafy-pały. Zresztą wszystkie prawie dzienniki państwa w zaprzeczeniu udzielonem przez *Monitora* dziennikowi *La Patrie*, o którym wspomnieliśmy wczoraj, upatrują wskazówkę wyraźnego zwrotu w polityce francuzkiej na niekorzyść Turcji, zwrotu, mającego być następstwem, jak mniemają, zwycięstwa nad Turcją, z rymuje jeden z dzienników belgickich, poufego porozumienia się mocarstw. Również duchu filoturckim brzmi dzisiejszy nasz telegram z Konstantynopola, o zwyciężkach działaniach Porty w zbuntowanych prowincjach. Według korespondencji z Rzymu, do dzien-

nika włoskiego *Italie*, układy prowadzone przez p. Tonello zostały ukończone co do kwestij religijnych. Na podstawie oświadczeń barona Riccasolego, w liście do biskupów neapolitańskich, stolica apostolska uważa się upoważniona do mianowania biskupów w diecezjach bez prezentacji rządu włoskiego i wysyłania ich do objęcia katedr, nie czekając na *exequatur* króla włoskiego i złożenie przez nich przysięgi. Papież odpisał też na list Wiktora-Emanuela i odpowiedź swą przesłał nie przez p. Tonello, a przez zaufaną sobie osobę.

Dość charakterystyczną jest przemowa ambasadora francuzkiego w Rzymie, hr. de Sartiges do przedstawiających mu się oficerów legji z Antibes. Hr. de Sartiges, jakby chcąc wskazać, jakiego postępowania stolicy apostolskiej pragnie rząd francuzki, powiedział, iż spodziewa się, że legja francuzka powołana będzie do dawania tylko moralnego poparcia, gdyż anielskie i pojedyncze usposobienia ojca św. byłyby najpożądaną i najpewniejszą rękojmią papieża.

Jak się okazuje z sprawozdania *Monitora*, *Constitutionnela* i włoskiego dziennika *Opinione*, *Italie* przekształciła znaczenie noworocznej mowy Wiktora Emanuela, gdyż król włoski chciał tylko wykazać niewłaściwość żądanych oszczędności, które zamieniłyby armję włoską na same kadry.

Rada miejska w Madrycie złożyła adres królowej, pochwalający działania rządu i nowy program Narvaeza, program rzeczywiście umiarkowany, lecz niezgadający się z jego dotychczasowym postępowaniem, w skutku czego wątpią, aby mógł być czemsiś więcej, jak kawałkiem papieru. Taki krok rady miejskiej, może tylko

zachęcić Narvaeza do wytrwania na obranej drodze, a należy pamiętać, że ze 123 deputowanych, którzy podpisali adres do królowej protestujący przeciwko działaniom przeciwkonstytucyjnym Narvaeza, adres zamieszczony wraz z nazwiskami przez jeden z dzienników belgijskich — wszyscy albo zostali aresztowani i deportowani, albo uciekli z kraju. Przeciwko tym deputowanym nie był i nie będzie prowadzony, nawet choćby dla pozorów, żaden proces.

W Durangwan w Irlandji zaszły rozruchy, w których wojsko musiało użyć broni, przyczem jest kilkanaście osób poległych. Powodem tych rozruchów nie był fenienizm, ale wybory deputowanych do parlamentu. Wskazuje to jednak, jak żywe są namiętności w Irlandji. Anglja zaproponowała Stanom Zjednoczonym sąd polubowny dla załatwienia sporu o wynagrodzenia za straty sprawione przez korsarzy federacyjnych. Wątpliwem jest jednak, czy Stany Zjednoczone zgodzą się na to, zwłaszcza jeżeli tam weźmie górę stronnictwo przeciwne prezydentowi Johnsonowi, które prowadząc z nim uporczywą walkę, ogromną większością w izbie reprezentantów uchwaliło wyprowadzenie śledztwa co do przekroczenia przez niego władzy. Senat będzie prowadził to śledztwo, a następnie będzie mocen wydać wyrok większością $\frac{2}{3}$ ogólnej ilości członków. Zważywszy na obecny skład senatu, wyrok potępiający Johnsona zyska taką większość głosów, ale idzie o to, czy prezydent uzna prawomocność senatu, kiedy w nim nie zasiada blisko połowa upoważnionych do zasiadania w nim członków, mianowicie z prowincji południowych. Następstwem tego może być nowa wojna domowa.

Uspodobienia Stanów Zjednoczonych dla Juareza znacznie się oziębily, z czego mógłby skorzystać rząd cesarski w Meksyku, ale nową dla niego trudność stanowi domaganie się ze strony Francji ścisłego spełnienia zobowiązań pieniężnych. W tym to celu zapewne francuzi zabrali 4 miliony fr. na komorze w Vera-Cruz.

Monitor donosi o usunięciu się admirała Roze z Kanhhoa, po zburzeniu przepysznego pałacu mandarynów, lecz nie z powodu porażki, tylko dla innych przyczyn.

Zwracamy uwagę czytelników naszych na zamieszczone poniżej korespondencje ze Lwowa i Paryża, oraz dalszy ciąg drugiego artykułu o uzbrojeniach podczas powstania.

Telegramy

Konstantynopol, 9-go stycznia. Porta otrzymała wiadomość o przygotowaniach greckiego stronnictwa czynu, w celu wywołania powstania na innych wyspach archipelagu na wiosnę. — Rustem-bey, poseł we Florencji, udaje się do Washingtonu. — Do Epiru wysłano 5 batalionów piechoty. Ludność chrześcijańska odmawia bandom greckim, które tam wkroczyły, artykułów żywności. — Według wiadomości z Kandji, dowódca Zia-brakaki z oddziałem ochotników, odplynął do Grecji.

Wiadomości telegraficzne.

* **Wiedeń, 8 stycznia.** Cesarz i cesarzowa przyjmowali dziś w południe życzenia noworoczne, złożone przez liczną deputację sejmu węgierskiego. Na mowę przewodzący deputacji, cesarz odpowiedział życzeniem, ażeby nowy rok zapewnił, za pomocą dobrodziejstw pokoju, niejaki wynagrodzenie za poniesione straty i ażeby zdołano, przy wzajemnym zaufaniu, wzmocnić także w Węgrzech jak najrychlej i najtrwa-

lej niezawodne podstawy dobrobytu i rozwoju konstytucyjnego. (*Wolffs T. B.*)

* **Paryż, 7 stycznia.** Margrabia de Larochejaquelein zmarł dziś. — Sąd policji poprawczej wydał dziś wyrok na osoby aresztowane w *Café de la renaissance* i oskarżone o udział w towarzystwie potajemnem. Wszyscy oskarżeni zostali uznani za winnych i skazani na karę więzienia od 3-ch do 15-tu miesięcy. (*Tamże.*)

* **Paryż, 8-go stycznia.** *Monitor* donosi o mianowaniu generała Montebello senatorem i ogłasza depezę admirała Roze z 17-go listopada r. z., podług której admirał, z powodu, iż król Korei pozostawił bez skutku propozycje układów i obok tego zima grozi przerwaniem żeglugi, opuścił Konghoa po zburzeniu gmachów rządowych i pałacu królewskiego. (*Tamże.*)

* **Marsylja, 7-go stycznia.** Z Algieru donoszą pod dniem 4-ym b. m. z rana o nowem trzęsieniu ziemi, które nie zrzuciło atoli żadnego nieszczęśliwego wypadku. (*Tamże.*)

* **Florencja, 7-go stycznia.** Raport ministra wojny oblicza na 130 milionów oszczędności, jakie mogą być osiągnięte za pomocą obniżenia budżetu wydziału wojny. (*Tamże.*)

* **Londyn, 8-go stycznia.** Rząd angielski zaproponował rządowi Stanów Zjednoczonych, ażeby istniejące pomiędzy nimi spory, oddane zostały do rozstrzygnięcia sądowi polubownemu, w nadziei, że osiągnięte zostanie porozumienie co do kwestij, jakie temu sądowi zostaną przedłożone. (*Tamże.*)

* **Monachjum, 8 stycznia.** Posiedzenia izby zostały dziś otwarte w przytomności prezesa ministrów księcia Hohenlohe i wszystkich ministrów. Zapowiedziane projekta do praw dotyczą między innymi wynagrodzenia za szkody zrzuczone na prowincji podczas wojny, ustawy gminnej i kwestij przemysłu i rzemiosł. Żądany także będzie kredyt nadzwyczajny na reorganizację armji. Izba doradców korony odbywa dziś posiedzenie. (*Tamże.*)

* **Berlin, 8 stycznia.** *Nordd. A. Z.* zaprzecza wiadomości podanej przez *Rhein. Z.*, jakoby wydane zostały tajemne instrukcje, polecające, ażeby jak największa liczba urzędników administracyjnych starała się o mandat do parlamentu niemieckiego. (*Tamże.*)

* **Londyn, 8 stycznia.** Z Nowego Jorku donoszą przez telegraf, że izba reprezentantów uchwaliła większością 108 głosów przeciw 38, zarządzić śledztwo co do naruszenia praw, o jakie obwiniony jest prezydent Johnson. W ten sposób zrobiony został pierwszy krok do postawienia prezydenta w stanie oskarżenia. Prezydent założył veto przeciw przyjętemu przez kongres bilowi, nadającemu murzynom prawo głosowania. (*Tamże.*)

* **Nowy Jork, 26 grudnia.** Spokojność w Missuri została przywrócona. Demoralizacja murzynów w Wirginji i Karolinie wzrasta. — Spodziewają się, że w polityce rządu związkowego zajdzie zmiana, niepomyślna dla Juareza. — Podług wiadomości z Vera-Cruz z 20-go grudnia, francuzi zabrali na komorze celnej w pomienionem mieście cztery miliony, należące do cesarza Maksymiljana. (*Cor. Hav. Bul.*)

* **Konstantynopol, 5 stycznia.** Kandja wróciła obecnie zupełnie pod władzę sułtana. Pozostaje jedynie uwolnić wyspę od niektórych obcych awanturników, którzy schronili się w góry. (*Tamże.*)

* **Berlin, 8 stycznia.** *N. Preus. Z.* proponuje, ażeby książęta małych państw niemieckich dali, w charakterze parów państwa północno-niemieckiego, podstawę do utworzenia poważnej izby wyższej. Zaleca on im, ażeby wzięli sami w tym względzie inicjatywę. (*Wolffs T. B.*)

* **Peszt, 8 stycznia.** Co do zamierzonej petycji o dodatek do patentu w kwestji wojskowej, *Hon* donosi, że w przyszłą sobotę Szentkiralyi wezwał pp. Ghicz, Nyary i Tisza, ażeby udali się do Deaka dla przyjacielskiego porozumienia się w tej sprawie. Na tej naradzie oprócz powyższych deputowanych i Deaka nie było więcej nikogo, a przyjacielska wymiana myśli doprowadziła tylko do wzajemnej konkluzji, że izba deputowanych powinna koniecznie wypowiedzieć w tej sprawie swoje zdanie. Zapatrywania na tę kwestję różnych stronnictw wzięte będą potem za zasadę przyszłego kierunku. Na tej naradzie nie przyszło do żadnej stanowczej decyzji. (*Cor. Bür.*)

* **Londyn, 7 stycznia.** Statek *Westminster*, powracający z Kalkuty do Londynu, ujęty został na Oceanie spokojnym przez korsarzy chińskich. Część załogi została wymordowana, reszta ocalała. (*Cor. H. B.*)

* **Nowy Jork, 26 grudnia.** *Herald* pisze, że prezydent Johnson postanowił trzymać się ściśle polityki rekonstytucji. P. Johnson cofnął exequatur konsulom państw europejskich świeżo przyłączonych do

Prus. Obiega pogłoska, że kongres poleci wyprowadzić śledztwo co do administracji generała Sheridana w oddziale zatoki meksykańskiej. Nowy poseł francuzki w Stanach Zjednoczonych p. Berthemy, złożył wczoraj prezydentowi swoje listy wierzytelne. Obydwaj oni wyrazili nadzieję utrzymania dobrych stosunków pomiędzy Francją i Stanami Zjednoczonymi. Krąży tu wieść, że na pokłady statków wsiadło już 1,000 ludzi z korpusu ekspedycyjnego francuzkiego w Meksyku, w celu powrócenia do Francji. (*Cor. H. B.*)

* (Tabela wygranych fantów). Dołączając do niniejszego pisma tabelę fantów wygranych w sto-tysięcznej loterii na korzyść ubogich urzędzonej, warszawskie towarzystwo dobroczynności ma honor zawidomić szanowną publiczność, że wydawanie powyższych fantów odbywać się będzie każdodziennie, poczynając od dnia jutrzejszego przez miesiąc trzy, w godzinach od 4 do 5-ej z południa, w gmachu towarzystwa przy ulicy Krakowskie-Przedmieście N. 370, za zwrotem oryginalnego losu, nie odebrane zaś w tym terminie fanty, stosownie do § 9 planu w mowie będącej loterii, przejdą na rzecz ubogich pod opieką towarzystwa zostają-

dności i przez ludzi niezaspokojonych interesem stronnictw i życzących sobie widzieć kraj ocalonym, nie troszcząc się zresztą o nazwisko lekarza i o formuły przez niego używane. Muncypalność madrycka oświadczyła się już publicznie za tym programem. (Nord.)

* (Deputowani aresztowani). Depesze z Madrytu donoszą, że marszałek Serrano został internowany na wyspach Balearskich i że przybył 4-go b. m. do Mahon. Podług tychże depesz, deputowani aresztowani za protest założony przeciw rozwiązaniu izb, nie będą stawieni przed sądem, gdyż ten ostatni nie posiada tekstu protestacji podpisanej przez nich. Przyznali się oni wprawdzie do tego czynu, lecz podług praw hiszpańskich, zeznanie to nie jest dostatecznym dla wydania wyroku potępiającego; sędziowie muszą koniecznie mieć w ręku materialny dowód winy. (La Patr.)

Turcja.

* (Powstanie kandjockie). Nord z 8-go b. m. pisze: Zauważano, że Monitor powszechny powstrzymał się kilka dni temu od powtórzenia buletynów zwyciężkich, zakomunikowanych przez telegraf turecki; pismo to zachowa prawdopodobnie taką oględność względem depesz dzisiejszych, które same przez się zdradzają nadmiar bezczelności i pogardy dla prawdy w redagowaniu wiadomości o powstaniu kandjockim, nadsyłanych z Konstantynopola. Jedną z depesz donosi z powagą, że jeden statek wojenny zawiózł do Piräus 4,500, wyraźnie cztery tysiące pięćset powstańców. Telegraf turecki postępuje jak dziecko zepsute; przebaczone mu tyle kłamstw, dawano wiarę tylu jego przechwałkom, że nie zna on już miary w przesadzie; trudno atoli przypuścić, ażeby wiadomość o tym statku wojennym, „wiozącym naraz 4,500 powstańców” (sam nawet statek *Great Eastern*, największy w świecie, byłby za mały dla zabrania na swój pokład tak ogromnej liczby ludzi), przyjętą została z taką łatwowiernością, z jaką przyjmowane były wiadomości o bajecznych zwycięstwach Mustafy-Paszy.

* (Wpływy austrjackie). W dziwnej zgodności ze zwierzeniami *Mém. dipl.* pozostaje to okoliczność, że wpływy austrjackie w krajach tureckich wychodzą obecnie widocznie na pierwszy plan. Internuncjusz miał z tureckim ministrem spraw zagranicznych długą konferencję na korzyść żądań serbskich; lecz internuncjusz nie zyskał nic, oprócz ironicznego wskazania na zmianę, jaka zaszła obecnie w Wiedniu w sposobie zapatrywania się na prawa zwierzchnicze Turcji względem Serbji. Również konsul austrjacki w Albanji uznał za stosowne wstawić się wprost do Porty w interesie tamecznych chrześcijan; słowem, wszędzie wychodzi na jaw zamiar władni w chrześcijan tureckich przekonania, że powinni oni uważać Austrię za swą opiekunkę. Przy tej sposobności wspomnieć wypada i o tem, że niesnaski religijne coraz bardziej wzrastają na wschodzie. (Nordd. A. Z.)

* (Układy z Czarnogórzem). Donoszą z Skutari do *Wien. Abp.*, że układy pomiędzy Turcją i Czarnogórzem, dotyczące wsi i pastwisk nadgranicznych, zakończyły się zadawalającym nader rezultatem, z powodu interwencji w tej sprawie posłów zagranicznych. Turcja zgodziła się nareszcie na opuszczenie twierdzy Nowe Siolo, zagrażającej granicy czarnogórskiej, na zburzenie twierdzy Wysołszycza i na odstąpienie pastwisk Wielje Brdo. Komisja turecko-czarnogórska wyznaczona do oznaczenia granic, rozpocznie bezwzględnie dalszy ciąg prac swoich na wiosnę. (La Fr.)

Włochy

* (P. Berti), minister oświecenia, odjechał w d. 4 b. m. do Rzymu. Obecność tego ministra w Rzymie, którego charakter pojedynczy jest powszechnie znany i który w tajemniczość jest zupełnie w kwestje teologiczne, ułatwi szczęśliwy rezultat układów z stolicą apostołską w sprawach religijnych. Dzienniki włoskie wynurzają nadzieje, że zwrot, jaki przybrały układy, przyczyni się do stanowczego porozumienia. (La Fr.)

Korespondencja Dziennika Warszawskiego.

Lwów, 4 stycznia.

Kandydaci na posłów do sejmu i agitacja przedwyborcze. — Rewizja Głowackiego. — Karnawał — Proletariat. — Ostrzeżenie. Król Jan IV zamysła wystąpić przy nadchodzących wyborach jako kandydat na posła do sejmu. Jako kandydatów dalszych na posłów sejmowych z miasta Lwowa, stawiają już teraz *Głowacki*, ks. Leona Sapiehę (w roku 1861 była cała partja polonifilów przeciwną tej kandydaturze, a *Narodówka* wyrażała się przy tej okazji dość niedyskretnie o księciu), dalej

Smolkę i Ziemiałkowskiego (hr. Borkowski zjednałszy sobie wielu przeciwników, upadłby). Dla Krakowa stawiają Dietla, Koczyńskiego i Zyblikiewicza.

Agitacja rozpoczęta już na wielką skalę; na prowincję poroższano już zaproszenia do tworzenia agencji z powodu nastąpić mających wyborów na posłów z mniejszych posiadłości, w których wyraźnie na to położono nacisk, ażeby używać fortelów jakiegokolwiek rodzaju, byle kandydatów, na których się obydwaj komitety zgodzą, bądź co bądź przeprowadzić; lecz trudna to będzie sprawa z włościanami, przynajmniej ruskimi, a mają polonifilowie przykład tego na włościaninie Dwolińskim, który za ich wpływem był wybrany jako „nasz;” gdy przyszło do sejmie do wzmianki o pańszczyźnie, pierwszy podnosząc głos przeciw nim, zacząwszy od słów: „Iszcze krow ne zasochła na skirze...” wyprowadził ich z rozczarowania.

W sam nowy rok, jakby na kolendę, nadszedł do ks. Głowackiego w drodze tutejszej pocztę list z Warszawy, a że był dość spory, naprowadziło to urząd pocztowy na domysł, iż muszą się w nim ważne znajdować skrypta. Zarządzono więc rewizję sądową u ks. Głowackiego, a listonosz został poinformowany, kiedy się ma udać z tym listem do adresanta. W chwili więc, kiedy rewizja się odbywa i mnóstwo papierów zabierają ks. Głowackiemu, które opieczetowano i za skonfiskowane uznano, a które, moge was zapewnić, są tego rodzaju, iż wszystkie bez wyjątku mógł ks. Głowacki ogłosić publicznie drukiem, — wchodzi listonosz z owym listem, a komisja uradowana taką zdobyczą, odbierając go, ogłasza toż samo za skonfiskowany; lecz o cud! zamiast znaleźć ważne fakta, odczytuje pojedynczy list od komisji oświecenia publicznego z Warszawy, zawiadomieniem, iż zwracając podanie wraz z świadectwami p. Benoniego, uwiadamia go, iż z powodu braku opróżnionych posad, proźbie jego zadość uczynić nie może!

Po trzech królach ma tu przybyć wiele rodzin z kongresówki i małej rusi (polskich) na zabawy karnawałowe, które jednak, w ścisłym znaczeniu słowa, mają być *à la Kolomyjki Tymolskiego*, „ruka w ruku;” toż samo mają galicjanie oddać wizytę tamtejszym obywatelom podczas kontraktów.

Pomimo schwywania mistrza rzezimieszków (Neczeperowicza) kwitnie w Galicji przemysł złodziejstwa i rabunku dalej, i to w coraz bardziej zatrwajający sposób. Podług dat statystycznych zaś, praktykuje się także fałszerstwo banknotów w Galicji, w porównaniu z resztą krajami austrjackimi, w trzechkrotnie większych rozmiarach. Niechno jeszcze kilka tysięcy urzędników pozbawienie zostaną chleba powszedniego, co za miesiąc, a najdalej dwa nastąpi, a będziemy mieli obok proletariatu ciemnoty, także proletariat inteligentny, który bardziej aniżeli pierwszy dokuczać będzie krajowi.

Dzienniki krajowe dostały od komitetu reprezentacyjnego emigracji paryżkiej polecenie, niedonieszenia najmniejszej wiadomości o schwyтaniu jakiegokolwiek ajenta rewolucyjnego.

Paryż, 2 stycznia.

Pessymiści co do r. 1866. — Mazzini. — Komitet polski — Dzień noworoczny u emigrantów. — Wychodzą K.

Pessymiści przedstawiają rok ubiegły jako szereg nieszczęść dla Francji; powiadają oni, że rok 1866 pozostawia bardzo smutne wspomnienia: klęski polityczne, klęski fizyczne, słowem wszystko sprzymierzyło się dla zadania ciosu Francji: cholera, trzęsienie ziemi, zaraza na bydło, klęska szarańczy, wylewy, nieurodzaj. Co do spraw politycznych: opuszczenie Rzymu, zjazd pochodzący niezadowolone legitymistów i klerykalnych; obrócenie w niwecz wszelkich ofiar w ludziach i pieniądzech na wyprawę meksykańską i zrujnowanie drobnych kapitalistów, którzy wzięli udział w pożyczce meksykańskiej; zwycięstwa i nabytki terytorjalne Prus, zjazd wypływa dla Francji klęska moralna i narodowa, zmuszająca do wystąpienia z projektem reformy militarnej, co pociągnie za sobą, jako nieunikniony skutek, zwiększenie ofiar z krwi i z zasobów publicznych. Z drugiej zaś strony, stan handlu, przemysłu i rolnictwa jest bardzo smutny; w samym dniu 31-go grudnia, miało miejsce 82 bankructw! Co się tyczy finansów państwa, wszyscy ekonomiści oświadczają, że raport p. Feulda jest jednym z najgorszych, jakie Francja miała od roku 1790. Dodać jeszcze do tego należy kwestję wschodnią, która grozi wybuchem; słowem, Francja nie ma powodu cieszyć się z roku ubiegłego.

Mazzini ogłosił manifest, zarzucający rządowi włoskiemu zbyt czyste uleganie wpływom Francji. Donoszą mi z Lugnano, że Mazzini powołał znowu do życia organizację dziesiątek karbonarskich i że ma już do swego rozporządzenia 500 takich dziesiątek, złożonych z eks-garibaldeczyków. Nic przeto dziwne-

* (Przedłużenie drogi żelaznej od granicy pruskiej do Grodna). *Królewiec 7 stycznia*. Na dzisiejszym zgromadzeniu jeneralnem towarzystwa drogi żel. południowej w Prusach Wschodnich, na wniosek rady zarządzającej, uchwalono większością 2,309 głosów przeciw 17, przedłużyć drogę pomienioną do Grodna lub do jakiego innego punktu drogi żelaznej warszawsko-petersburskiej. Wynalezienie sposobu dla dostarczenia środków do budowy tego przedłużenia i do energicznego prowadzenia w dalszym ciągu robót około drogi żelaznej południowej w Prusach Wschodnich aż do miasta Łyku (*Lyck*), pozostawione zostało uznaniu rady zarządzającej. (*Berl. Börs. Z.*)

* (Wypadek). W dniu wczorajszym, Karol Zabłotnik, wyrobnik, lat 20 wieku liczący, pracując przy naprawie tamy nad brzegiem rzeki Wisły wprost ulicy Tamka, wybierając ziemię z dołu, przez własną nieogłędność, skutkiem oberwania się ziemi, uległ złamaniu prawej ręki w trzech miejscach i prawej nogi.

Austria.

* (Życzenie). Zapewniają, że w dzień nowego roku nadeszła do Wiednia depesza telegraficzna od króla Wiktora Emanuela do cesarza austrjackiego, w której monarcha włoski złożył cesarzowi przyjacielskie życzenie nowego roku. Na ten telegram odesłaną została natychmiast drogą telegraficzną odpowiedź z podobnymi życzeniami. (*La Fr.*)

Francja.

* (Powrót wojsk z Meksyku). *Paryż, 5 stycznia*. Okręta wojenne, które mają przywieść z Meksyku wojska francuzkie, odpłynęły już prawie wszystkie na morze i skierowały się do zatoki Meksykańskiej. Ponieważ okręta te, jako przeznaczone do przewozu wojsk, uzbrojone zostały tak jak statki transportowe, przeto będą one eskortowane przez eskadrę pancerną oceanu, dowodzoną przez kontradmirała barona de La Roncière Le Noury. Kierunek działań morskich przy wsiadaniu wojsk podzielony został pomiędzy trzech wyższych oficerów, których zdolności są powszechnie znane; oficerami tymi są: kontradmirał de La Roncière Le Noury, dowódca eskadry pancernej oceanu, kontradmirał baron Didelot, dowódca eskadry brzegów amerykańskich, którego flaga powiewa na fregacie parowej *Thémis*, i kapitan okrętowy Cloué, który dowodzi poddywizją morską zatoki Meksykańskiej, znajdującą się na posterunku koło Vera-Cruz. (*La Patr.*)

* (Statki przewozowe). Ostatnie statki przewozowe przeznaczone w drogę, odjechały do Meksyku, i według wiadomości przesłanych przez marszałka Bazaine sądzą, że wszystkie wojska zebrane będą około 15 lutego w porcie, w którym wsiądą na pokłady statków. (*La Patr.*)

Hiszpanja.

* (Program marszałka Narvaeza). W kraju takim jak Hiszpanja, gdzie nie ma ani jednego człowieka znakomitszego, któryby nie uciekał się choć raz jeden do *pronunciamento* i któryby nie miał sposobności bronienia swego portfela przeciw jednemu lub kilku współzawodniczącym z nim w imię dobrej powszechnego, wydaje się nam roztropnym przyjmować wszelkie programy podług rzeczywistej ich wartości, i przed wypowiedzeniem zdania, czekać na fakta. Tak samo postąpić wypada co do usiłowań marszałka Narvaeza; znane są zdolności marszałka i program jego jest rozropny; lecz nie jeden już plan tego rodzaju obrócił się w Hiszpanji w niwecz z powodu knoń ludzkich i rozmaitych okoliczności. Jakikolwiek nastąpią ewentualności, program, o którym mowa, został dobrze przyjęty przez masę lu-

ko, że cesarzowa Eugenia zaniechała zamiar podróży do Rzymu.

Organizacja naszych emigrantów ma wielkie podobieństwo do pracy około budowy wieży Babel, której nie zdołano ukończyć. Przewodcy emigracji poświęcili w r. 1866 dziesięć miesięcy na uorganizowanie komitetu reprezentacyjnego, dziś zaś wypada rozpocząć na nowo robotę, gdyż Bosak wycofał się z komitetu. Ci niefortunni twórcy komitetów zapominają, że we Francji prawo wzbrania wszelkiego rodzaju zgromadzeń nieupoważnionych przez władzę, i że zatem sejm, jaki oni zamierzali utworzyć we Francji, nie mógłby nigdy przysięść do skutku.

Dzień wczorajszy poświęcony był składaniu życzeń. W kawiarni położonej przy ponurym bulwarze Montparnasse, panowie członkowie komitetu reprezentacyjnego przyjmowali powinszowania od swych stronników i wezwali ich ażeby... usiedli. Konsumcja opłconą została na drodze podpisów narodowych. W *Café Voltaire* odbyło się także posiedzenie, lecz tu Mirosławski zapłacił z własnej kieszeni za wszystko co jego stronnicy zjedli i wypili.

Niejaki K ..., jeden z głównych stronników towarzystwa demokratycznego, osadzony został wczoraj w więzieniu *Conciergerie*. Obwiniony jest on o kradzież srebra.

Przysposobienie broni przez rewolucjonistów podczas powstania. *)

(Artykuł drugi.)

Przysposobienia do zbrojnego buntu i jego początek. — Jaką broń pierwiastkowo mieli powstańcy. — Spekulanci sprzedający broń. — Kilka słów o udziale Galicji w podtrzymywaniu buntu. — Rząd narodowy przyjmuje na siebie dostawę broni. — Utworzenie wielkopolskiego komitetu. — Przewanie go na leodyjską komisję broni. — Ajenci do kupna broni w Poznaniu. — Józef Kwiatkowski w Wiedniu. — Ukradzenie pieniędzy przez Władysława Majewskiego. — Kupno broni w Londynie i enfieldski meeting. — Kontrabandyści. — Organizacja kolei żelaznych. — Nagrody ogłoszone przez rząd za dostawę broni odbitej przez powstańców od wojsk ruskich. — Błoch jako lwerant rządu narodowego. — Podejścia użyte dla wprowadzenia broni do Polski. — Ile kosztowało formowanie bandy Zychlińskiego — Bardzo ciekawy rachunek znaleziony w papierach Lempkego.

(Ciąg dalszy, patrz N. 7.)

Od początku rozruchów w królestwie polskim, mieszkańcy Galicji polskiego pochodzenia, okazali ogromne współczucie dla podżegaczy Polski. Skoro tylko wybuchnął zbrojny bunt, zaraz redaktor *Gazety Narodowej* we Lwowie, Jan Dobrzański, sformował osobny komitet z gorętszej młodzieży, nazwawszy go „lwowską Ławą”. Głównym zadaniem utworzonego komitetu było podtrzymywanie powstania w królestwie polskim. Lecz nie posiadając dostatecznych środków materialnych, *Ława* nie mogła przynieść istotnego pożytku powstaniu. Tymczasem obywatele stanowiący dotąd białe stronnictwo, nie chcieli pozostać obojętnymi widzami rozpoczętego ruchu, a dla tego pod kierunkiem jednej z najbardziej wpływowych osób, księcia Adama Sapiehy, utworzyli swój osobny komitet, i usiłowali znieść *Ławę*. Pragnąc zaś od razu zasłużyć na zaufanie i przychylność mieszkańców, członkowie komitetu wydali rozkaz, żeby obywatele złożyli całą znajdującą się u nich broń dla *sprawy narodowej*. W skutku wspomnianego ogłoszenia, rzeczywiście zewsząd zaczęto dostawiać do komitetu strzelby myśliwskie, do których, pod kierunkiem Sapiehy, lwowscy puszkarze dorabiali bagnety; większą część tej roboty dokonał lwowski austriacki arsenał. Wkrótce z różnych względów, w skutku intryg galicyjskich magnatów, został wybrany na dyktatora królestwa polskiego, Marjan Langiewicz, dla wejścia którego do Polski przystąpiono w Galicji do formowania wielkiego oddziału. Ta ostatnia okoliczność wymagała znacznych kosztów, a dla tego zaczęły się dobrowolne składki i obowiązkowe zbieranie pieniędzy, za które lwowski komitet przy pośrednictwie jednego z galicyjskich obywateli, hr. Skorupki, pospieszył skupować broń w Wiedniu. Część nabytej za te pieniądze broni była użyta na uzbrojenie oddziału przygotowującego się dla Langiewicza. Dalej do tysiąca karabinów dano dla band Jeziorańskiego i Zapalowicza, które w kwietniu wkroczyły do Polski, przyczem pierwszy z nich 24 kwietnia został rozbity koło wsi Kobylanki, a drugi w powiecie hrubieszowskim, koło wsi Tuczany.

Za przykładem obywateli wschodniej Galicji poszli mieszkańcy zachodniej Galicji, gdzie także utworzył się komitet krakowski, który spieszył różnymi drogami nabywać broń i wysyłać ją do królestwa polskiego, lub użyć dla uzbrojenia nią przybywających ochotników, z których formowane na prędce małe oddziały, przechodziły granicę i starały się swem przyłącze-

niem, wzmocnić bandy powstańcze. Jak powiadają, komitet krakowski kupił bardzo wiele karabinów w tamtejszym austriackim arsenale, które po większej części w marcu użyte były do uzbrojenia bandy Langiewicza. Do tego należy dodać że wielu polaków służących w austriackim lub pruskim wojsku, dezertowało z bronią do królestwa polskiego, gdzie łączyło się z buntownikami. Wszystko to znacznie polepszało uzbrojenie powstańców.

I tak, jak mógł przekonać się czytelnik, do początku kwietnia, to jest do upadku dyktatury, która skończyła się aresztowaniem Langiewicza, organizacja nie wydała żadnego ogólnego rozporządzenia co do przysposobienia i dostawy do królestwa polskiego broni. Komisja paryzka nie otrzymując pieniężnych zasobów i utraciwszy zaufanie podżegaczy, zakończyła swój żywot jeszcze w styczniu. Uzbrojenie band, jak wyżej wspomniano, odbywało się albo za pośrednictwem spekulantów prywatnych, albo kupnem broni za pośrednictwem umyślnie wysyłanych osób zaufanych przez niektórych naczelników band; a następnie ogromną pomoc okazywała Galicja, to jest komitety lwowski i krakowski.

Z upadkiem ośmiodniowej dyktatury Langiewicza, cała tajna maszynierja, znów skupiła się w rękach rządu narodowego, którego członkowie widząc niemożność utrzymania się na prowincji i wnosząc że w ludnem mieście łatwiej będzie im ukryć swe działania, przenieśli się do Warszawy. Szczególna uwaga zwrócona była natenczas na tajną prasę, mającą podtrzymywać duch powstania w kraju. Za pomocą plakatów prawie codziennie ukazujących się w Warszawie i rozsyłanych po całym królestwie, ogłaszano o niesłychanych zwycięstwach *wojsk narodowych*. Liczba ochotników nie zmniejszała się, przeciwnie za zbliżeniem się cieplejszej pory, bandy znacznie powiększyły się. Tymczasem ze wszęch stron zgłaszano się do rządu narodowego z żądaniem broni. Ta okoliczność, również jak i to, że ceny płacone za broń nabywaną przez naczelników band, zdawały się członkom rządu zbyt wysokimi, spowodowały to, że członkowie ci postanowili sami zająć się dostawą broni. Na tej zasadzie, w początku kwietnia, rząd narodowy, na czele którego stał powrócony z Syberji Karol Ruprecht, wydał rozkaz, aby naczelnicy band i inne osoby nie nabywali broni od lwerantów, a sami weszli w bezpośrednie stosunki z zagranicznymi jej handlarzami i zakupywali ją za pomocą umyślnie w tym celu wysyłanych agentów. Zarazem ogłoszony został zakaz, żeby nikt nie miał prawa zajmować się handlem broni na swą korzyść. Zapewne obawiając się żeby rozporządzenie to nie wstrzymało zbrojnego buntu, rząd narodowy wprost od siebie wysłał kilku agentów za granicę dla kupna broni. Takim sposobem nabywana była broń w Prusach: w Jasterburgu, Królewcu, Lautenburgu, Bródnie, Inowrocławiu, Bydgoszczy, Toruniu, Mysłowicach, Katowicach i Wrocławiu; w Austrii: w Krakowie, Rzeszowie i Lwowie. Znajdując handel ten korzystnym kupcy tamtejsi spieszyli sprowadzać w znacznych partjach broń z Francji, Anglii i Belgii. Nowy system dostawy broni z początku zdawał się daleko korzystniejszym, ponieważ, na przykład, za karabin z dostawą do królestwa polskiego, płacono tylko 20 rs., ale w rzeczywistości, rozporządzenie to tylko powiększyło wydatki na broń. Rzecz zależała na tem, że przy takim sposobie zakupywania broni, rząd narodowy przyjął na siebie wszystkie straty wynikające z ciągłej konfiskaty broni przez władze pruskie i austriackie, a szczególnie przez pierwsze z nich.

Oprócz tego, przejazdy agentów i ich djety stanowiły ogromny wydatek, tem bardziej że nie były oznaczone, ale zależały od sumiennosci wysłanej osoby. Każdy zaś wie, jak mało członkowie organizacji odznaczali się sumiennością; niektórzy z nich spieszyli pożyte za *narodowe fundusze*, wielu zaś otrzymawszy porządny kusz, żegnało się na zawsze ze swymi rodakami i osiedlało się gdziekolwiek aby daleko od granic Polski.

Kontrola była prawie niemożliwą.

Wszystko to nietylko nie uczyniło dostawy broni tańszą, lecz przeciwnie daleko droższą, ponieważ w końcu kwietnia karabin kosztował 26 rs., a oprócz tego za przeniesienie go przez granicę płacono się kontrabandyście 4 rs.; rewolwer z dostawą kosztował 25 rubli srebrem; pud prochu wznosił się do 40 rs.; każdy pistolet kosztował grosz. Nie wiedząc jak zaradzić biedzie, członkowie rządu postanowili utworzyć za granicą kilka komisji, na wzór byłej paryzkiej, którym zamierzali powierzyć całą operację co do kupna broni; dostawę zaś takowej do królestwa polskiego, chcieli poruczyć umyślnie wysyłałym w tym celu wprost od rządu narodowego agentom. Dla lepszego zrozumienia, naprzód przedstawimy wszystko co nam

być wprowadzone do królestwa polskiego. Ale zamiarom tym przeszkodziło aresztowanie Roehra, przyczem władze pruskie znalazły przy nim różne kompromitujące papiery, a następnie przejęły korespondencję Działyńskiego.

W skutku tego istnienie komitetu zostało odkryte i jego członkom groziło aresztowanie, a dla tego Królikowski, Działyński, Guttry i Swiniarski uciekli do Leodjum (Liège.) (d. c. n.)

Prawidłowe obrachowanie wyrobu wódki.

(Ciąg dalszy. *)

Zasady do kontrolnego obliczania produkcji wódki obowiązującej obecnie ustawą wskazane.

Jeden pud surowych produktów.	W y d a j e	
	Zacieru wiader.	Spirytusu stopni czyli czarek.
Kartofle	3	11,3
Wszelkiego rodzaju mąka zbożowa i sól suchy.	9	34
Buraki	2 1/4	7
Sól zielony	6	23
Melasa	8	30

Ponieważ obok powyższych zasadniczych prawideł podwyższona obecnie stopa podatku produkcyjnego wynosi rub. sr. 2 kop. 50 z wiadra bezwodnego spirytusu, a wedle zasad w krajach zachodnich przyjętych wydajność tegoż spirytusu stanowi 5% objętości zacieru, na tych więc podstawach uskutecznią się tu porównawcze obrachowanie tak objętości zacieru i wydajności spirytusu jak dochodu skarbowego przy sto razy zwiększonej ilości produktów surowych powyżej w ogólnych zasadach wyszczególnionych.

Wyszczególnienie produktów surowych	Wzrost zasad obowiązujących ustawą wskazywanych.		Wzrost zasad w krajach zachodnich przyjętych.		Wzrost wódki.
	Objętość zacieru w wiadrach.	Wydajność w spirytusie w wiadrach.	Dochodu skarbowego w wiadrach.	Wydajność w spirytusie w wiadrach.	
Kartofle	100	800	37 50	112 50	89 87 1/2
Wszelkiego rodzaju mąka zbożowa i sól suchy.	100	900	25	112 50	89 87 1/2
Buraki	100	225	28	28 12 1/2	89 87 1/2
Sól zielony	100	600	25	75	89 87 1/2
Melasa.	100	800	25	100	89 87 1/2
Zebrańcie.	500	2525	25	353 12 1/2	89 87 1/2
				263 25	
				105,30	
				141,2,5	
				105,3,0	
				35,9,5	
				Potrąciwszy.	
				Powiększenie.	

(*) Wszyscy są za granicą.

(*) Artykuł ten wzięty jest z *Warsz. Dniw*. (Patrz *Dzienn. Warsz.* N. 5 i 6.)

Okazuje się zatem widocznie, że przez prawidłowe oznaczenie stosunku zachodzącego pomiędzy z jednej strony ilością produktów surowych, a z drugiej strony objętością zacierów z nich otrzymywanych i odpowiednią wydajnością spirytusu bezwodnego, niemniej przez pominięcie w kontrolnych obrachunkach produkcyjnych najgłówniejszej podstawy, jaką jest objętość zacieru bez różnicy użytych doń produktów, która to podstawa na całym zachodzie Europy upowszechniona została, dochód skarbowy królestwa polskiego utracił na 500 pudach połączonych produktów surowych, oraz na 2,825 wiadrach utworzonych z nich zacierów, w zakontrolowanym spirytusie wiader 35 kruszek 9 i czarek 5, a w poborze opłat produkcyjnych r. 89 kop. 87½, która to strata w stosunku rzeczywiście pobranej się mogącego dochodu stanowi z górą 32% procentu; przez co skarby utraciła blisko trzecią część całego dochodu; uszkodzenie zaś takowe obliczone w stosunku przeciętowej produkcji wódki, jaką królestwo polskie objawia rocznie i w stosunku obecnie od niej podwyższonego podatku, uszczupli jego dochód roczny najmniej o półtora miliona r. s.; a gdyby pominięta zasada bezpośredniego opodatkowania zacierów wprowadzoną była do cesarstwa, dochód skarbowy z tamecznej produkcji wódki czerpany w stosunku dotąd pobieranego, bez najmniejszego podnoszenia stopy obecnego podatku podniósłby się sam przez się niewątpliwie najmniej o trzydzieści milionów r. s. rocznie. Alternatywa zaś dotychczasowej stopy podatków byłaby nader łatwą; przez zaregulowanie bowiem stosunku objętości zacieru do wydajności spirytusu w krajach zachodnich utrwalonego, w cesarstwie, miejsce r. s. 5-ciu podatku obecnie do wyrobu wiadra spirytusu przywiązanego zastąpiłby podatek kopiejek 25 od wiadra zacieru pobierany, a w królestwie, zamiast podatku r. s. 2 kop. 50 od wyrobu wiadra spirytusu pobieranego kopiejek 12½ od każdego wiadra zacieru.

Każdemu, kto z postępowaniem fabrycznym i sposobem jego kontrolowania dokładnie obeznanym nie jest, namienione powyżej podniesienie dochodu skarbowego bez podnoszenia stopy podatku zdawać się może na pierwszy rzut oka nieprawdopodobnym, ale ktokolwiek przedmiot niniejszy gruntownie zbadał, i kto wiedzę swoją nie na domysłach, ale na przekonaniu opiera, ten przy sprężym wykonywaniu warunków kontrolnych, o pewności obrachowanych tu rezultatów bynajmniej powątpiewać nie będzie.

Lubo powyższa zmiana w prawidłowym kontrolowaniu i obrachowywaniu produkcji wódki prostując one do najwyższego stopnia, usuwając potrzebę deklarowania ilości i rodzaju produktów surowych na wyrób wódki przeznaczonych i potrzebę wymiaru parników, a opierając się głównie na ścisłych wymiarach kadzi fermentacyjnych, oraz na skrupulatnem dopilnowaniu liczby rzeczywiście uskuteczonych w nich zacierów, ułatwiłaby niezmiernie bieg służby kontrolnej, i podniósłszy się do prawdziwej potęgi dochody skarbu, rozwinęłyby pod wielu bardzo względami godziwą producentów swobodę, to przecież niechętnieby one przyjęli właściciele gorzelni na obszerną skalę erygowanych, którzy główny swój zysk na bezpodatkowych, a z nader łagodnego stosunku objętości zacierów osiągniętych przewyższają produkcyjnym opierają, niemniej właściciele gorzelni, którzy przez możliwe zgęszczenie zacierów nawykli wciskać do kadzi fermentacyjnych większe nad zadeklarowane ilości produktów surowych. Jakkolwiek bowiem od powiększania ilości deklarowanych na wyrób wódki kartofli wymiar parników zdaje się być dostatecznym hamulcem, powątpiewaniu wszakże nie ulega, że przebiegli gorzelnicy posiadają środki, za pomocą których i tę trudność obejść można, ztąd to właśnie powstały w tutejszych gorzelniach owe dziwaczne a potrzebą techniczną bynajmniej niesprawiedliwione konstrukcje parników, to bezkolkowych lub dzieżowych leżących, to faskowych lub koszowych stojących z podwójnemi i skośnie położonemi dnami, to nareszcie owalnych lub sercowych w podwójne dna i podwójne otwory tak nasypane jak wysypowe z powodu przepołowienia opatrzonych; które to wszystkie odmiany przez gorzelników wymyślone i płaszczem przemysłowej konieczności przez nich odziewane nie mają rzeczywiście innego celu jak tylko powiększenie ilości kartofli na wyrób wódki deklarowanych, a przy zbytecznej prawidłowej objętości kadzi fermentacyjnych łatwo bardzo w zacierze pomieścić się dających, tembardziej, że samo opadanie w parniku kartofli ugotowanych podaje sposobność późniejszego ich dosypywania. Odnosząc się zaś do maki zbożowej oraz innych produktów przez tak pośredniczący organ kontrolny jak kartofle nieprzechodzących, to szerzej wyznać należy, iż takowe polegają jedynie na dyskrecji producentów; przy

ilością produktów zbożowych a objętością zacieru z nich powstającego istnieje, oraz przy znanej sprawności gorzelników, których interes najczęściej z interesem producentów ściśle spojonym bywa, ani usposobienie robotników miejscowych, ani skrupulatność postępowania kontrolującego gorzelnie urzędnika ilości tych produktów w zacierze rozpoznać, oraz powiększeniu jej zapobiedz nie jest w stanie. Gorzelnicy ci mają zawsze tysiączne środki albo do przychylnego dla siebie skaptowania, albo do oszukania uwagi miejscowej czeladzi, w pierwszym razie, każdy robotnik w gorzelni pracujący z usposobieniem życzliwym, wiedząc dobrze iż protokółarnego swego poświadczenia przed kontrolującym gorzelnią urzędnikiem złożonego zaprzysięgać nie będzie, śmiało przedstawione składa zeznanie; w drugim zaś przypadku, oszukany robotnik chociażby nawet do zaprzysiężenia swojego świadectwa był powołany, jako o niczem niewiedzący, z całą sumiennością niewiadomość swoją zaprzysięgnie.

Zresztą, jako wytrawiony doświadczeniem urzędnik odwołuje się do wszystkich bez wyjątku operacje gorzelniarne tak w cesarstwie jak w królestwie kontrolujących urzędników, ażeby położywszy rękę na sercu, z zupełną szczerością i bez wszelkiego uprzedzenia wyznali:

czy też chociaż jeden z nich ma to sumienne przekonanie, że w gorzelniach przezeń kontrolowanych żadne powiększenie ilości zadeklarowanych produktów nie miało z pewnością miejsca? i że zakontrolowana przezeń wydajność wódki rzeczywistej onej ilości i mocy wszędzie bezwyjątkowo odpowiedziała?

Przy najskrupulatniejszym bowiem postępowaniu służbowem zagwarantowanie obydwóch powyżej namienionych warunków z samej natury staje się zupełnie niepodobnem z powodu niepodobieństwa ścisłego ich dopilnowania, zwłaszcza, że wymiar produktów surowych do wyrobu wódki przeznaczonych odbywając się jednocześnie i zwykle przededniem po wszystkich gorzelniach jest dziełem pół godziny czasu, a przekonanie się o rzeczywistej ilości i mocy wyprodukowanych wódek potrzebuje koniecznie nieodstępnej dozoruwania jej odbioru z każdego nieledwie naboju wygrzewacza; że zaś nadzorca cząstkowo oprócz kilkunastu pod jego kontrolą zostających gorzelni obowiązany jest nadto do kontrolowania cukrowni, browarów piwnych, miodosytni, składów prowizoryjnych, fabryk i dystrybucji tabacznycy, oraz magazynów solnych, niemniej do załatwiania wielu innych czynności z powyższymi zakładami w nierozdzielny związek będących, a na przestrzeni dwudziestu kilku mil kwadratowych rozrzuconych, oczywiście więc jest niepodobieństwem ażeby tych wszystkich chwilowych operacji wszędzie i zawsze dopilnować, a tem samem żeby za ich bezwarunkową ścisłość poręczać sumiennie był w możności. Z powyżej wiernie skreślonego obrazu wypływa niewątpliwy dowód:

że obadwa powyżej namienione, a organizacja kontrolną wyrobu wódek najgłówniej wspierające reguła, nie mogą być żadną miarą z należytą ścisłością wykonywane, nie gwarantują zupełnej pewności osiągniętych przez ich pośrednictwo rezultatów.

Łatwiejszem nierównie i pewniejszym byłoby dopilnowanie liczby i objętości zacierów wódczanych, które cztery lub pięć dni zostając w kadziach fermentacyjnych przy właściwym oterminowaniu operacji fabrycznych o każdej porze dnia przez cały ten przeciąg czasu sprawdzonemi być mogą.

Nie pozostanie teraz, jak jeszcze celem ukompletowania potrzebnych wyjaśnień wskazać obostrzenia, bez których w organizacji podatku zacierowego żadną miarą obyć się nie można, tem bardziej, że oprócz pięcio, cztero i trzy-dniowej fermentacji, o jakich usawa wspomina, znajdują się za granicą producenci, którzy w krótszych jeszcze terminach cały proces fermentacji swoich zacierów odbywają; i tak, w Holandji, w okolicy miasta Sidam, gdzie jest główne siedlisko wyrobu owego osławionego dżynu, czyli wódki jałowcowej, oraz gdzie (jak powyżej namieniono), pobiera się podatek produkcyjny od rzeczywiście wyrobionej i w wydajności, oraz mocy bezpośrednio kontrolowanej wódki, tameczni producenci w znacznej liczbie po stopie jałowcowej rozprozeni, uskuteczniają cały przebieg fermentacji swoich zacierów w ciągu jednej tylko doby tak dalece, że zacier jednego dnia przysposobiony zaraz dnia następnego odpędzonym zostaje. Wprawdzie, przy tak gwałtownej fermentacji, alkoholizowanie cukru w zacierze będącego, nie może się żadną miarą z należytą dokładnością uskutecznić, dla tego też pomienieni producenci stosunkowo do ilości używanych przez nich produktów surowych bardzo lichy

stopie podatku produkcyjnego, opłacając takowy jedynie od rzeczywiście wyrobionej wódki wolą oni część wartości fabrycznej w nieopodatkowanym uszczerbku produkcyjnym poświęcić, byleby tylko zyskując na pospiechu, w krótkim przeciągu czasu do wyrobu wódki dozwoloną większą liczbę zacierów odpędzić, i tym sposobem obrachowane korzyści osiągnąć. — Przy tak więc możliwym pospiechu fabrycznym i przy obecnym podniesieniu stopy podatku od wyrobu wódki znaleźćby się i u nas mogli producenci, którzy n. p. w pięciu dniach dziesięć zacierów odpędziwszy po każdym pięciodniowym terminie wracaliby do formalnej kolejności numerów kadzi fermentacyjnych; ponieważ jednak podobnego rodzaju wybiegi nie mogłyby się żadną miarą obejść bez przedłużania każdodziennych operacji fabrycznych aż do późnej nocy, zatem najskuteczniejszym i jedynym środkiem do ich pohamowania byłoby (tak jak się dzieje za granicą) karne oterminowanie operacji fabrycznych. W uprządkowaniu jednak rzeczonych oterminowania nie należy naginać zwykłego biegu operacji do terminów producentom marzucanych, gdyż to byłoby pewnem swobody przemysłowej skrepowaniem, ale owszem wypada przeciwnie z oznaczeniem prawidłowych terminów zastosować się do zwykłego biegu operacji fabrycznych, jaki w porządku i systematycznie uorganizowanych, oraz nie podejrzanych gorzelniach praktykowanym bywa.

Wiadomo jest każdemu z biegiem działań gorzelniarnych należyte obeznanemu, że w gorzelniach produkujących wódkę z kartofli, a uskuteczniających jeden tylko zacier na dobę, przysposabianie zacierów odbywa się zwykle w takich odstępach czasu: Parowanie kartofli rozpoczęte około godziny trzeciej przededniem trwa najdłużej godzin dwie, mielenie ugotowanych kartofli poczynając się o godzinie piątej zrana podobnie nie trwa jak najwięcej dwie godziny; przysposobienie z nich zacieru w kadzi roboczej rozpoczęte o godzinie 7-mej zrana trwa najdłużej godzin trzy, o godzinie 10-jej przed południem rozpoczyna się zwykle chłodzenie przysposobionego zacieru na kühlstoku, które zawisłe będąc od powietrza atmosferycznego temperatury, i potrzebując od dwóch do trzech godzin, kończy się pospolicie około godziny 1-jej z południa, o którym to czasie zacier przeprowadzonym będąc do kadzi fermentacyjnej, po zadaniu tamże fermentem pozostawia się dalszemu postępowi fermentacji. — W gorzelniach zaś wódkę ze zboża produkujących i podobnie jeden zacier, oraz jedno odpędzenie na dobę uskuteczniających, po wyłączeniu działań odnoszących się do parowania i mielenia kartofli, wszelkie dalsze operacje fabryczne idąc w takimże samym kolejnym porządku dopełniane są zwykle o tychże samych, jak wyżej namieniono porach czasu. Co się tyczy przepędzania przez aparat wędczany odfermentowanych zacierów, to takowe rozpoczynając się zwykle około godziny 8-jej zrana, trwa w miarę wielkości pojedynczych naboju wygrzewacza cztery, a najdłużej pięć godzin, po ukończeniu którego o godz. 2-jej z południa przystępuje się do czyszczenia naczyń fabrycznych i do nabicia parnika kartoflami przeznaczonemi do zacieru dnia następnego przysposabiać je mającego. — Przy takim, a po wszystkich porządnych gorzelniach upowszechnionym porządku działań fabrycznych widocznie się okazuje, że w każdej gorzelni pojedyncze na dobę zacieru uskuteczniającej, a legalnie i bez ukrytych zamiarów prowadzonej, ogień pod kotłem nie powinien się znajdować jak najdalej do godziny 3-jej z południa, a o godzinie 5-jej wieczorem następować powinna zupełna i bezwarunkowa ewakuacja wszelkich działań fabrycznych, czego ekonomika materiału opałowego i wypoczynek robotników od godziny 2-jej z północy posługą i pracą w gorzelni nieustannie zajętych koniecznie z porządku rzeczy wymagają. Gdzie zatem taki porządek działań fabrycznych zwichniętym i przekroczonym jest, tam niewątpliwie, pomimo podstawiania sofistatami barwionych usprawiedliwień, kryją się albo podstępne i dochodowi skarbowemu szkodliwe zamiary, albo niedołężność postępowania do najwyższego stopnia posunięta, z których pierwsze nieodzownego poskromienia i przecięcia wymagają, a druga, jako indywidualna, wyjątkowa i ujednostajniony porządek rozstrajająca, ani tolerowaną, ani uwzględnianą być powinna. Skoroby zatem na wzór środków w krajach zachodnich przedsiębranych, operacje fabryczne po gorzelniach powyższym sposobem z niejakimi folgami określone, lecz karą odpowiedzialnością zagrożone i w królestwie polskim oterminowane były, jużby tem samem producenci nie dozając bynajmniej skrepowania ich godziwej w postępowaniu fabrycznym swobody, mieliby jedynie zatamowaną drogę do spełnienia szkodliwych dochodom skarbowym nadużyć, a rewidujący operacje fabryczne urzędnik, nie potrze-

